

Överenskommelse huvudmännens ansvar och avvikelshantering i samverkan för barn och unga

Bakgrund

Den här överenskommelsen handlar om vilket ansvarsområde respektive huvudman har kring barn och ungas fysiska, sociala och psykiska hälsa liksom hur avvikelser i samverkan ska hanteras för barn och unga. Informationen ingick tidigare i den övergripande överenskommelsen Barn och ungas fysiska, sociala och psykiska hälsa för Region Jönköpings län men som kommer upphöra 2022.

Jönköpings län har ett gemensamt ledningssystem för samverkan mellan Region Jönköpings län och kommunerna gällande hälsa, vård och omsorg. Ledningssystemet för samverkan tar sin utgångspunkt i invånarens behov av gemensamma insatser av flera samverkande parter, länets kommuner och Region Jönköpings län för sammanhållna vård, omsorg och hälsa som utgår från invånarens behov och fokuserar på att uppnå bästa möjliga kvalitet.

Mål, gemensam värdegrund

Utgångspunkten för all samverkan är en gemensamt framtagen och beslutad värdegrund:

- Vi utgår från invånarnas behov.
- Vi samarbetar aktivt över organisations- och huvudmannagränser så att de stärker den enskildes upplevelser av sammanhang och helhet.
- Vi bemöter varandra med respekt och visar tillit.
- Vi lär av varandra och tar tillvara varandras kompetens.

Barnkonventionen och samverkan

Barn har en grundläggande rätt till liv, överlevnad och bästa möjliga förutsättningar för en optimal utveckling (Art 6). Staten (genom bland annat kommun och region) har det yttersta ansvaret för att tillgodose barn deras rättigheter enligt barnkonventionen som numera är nationell lag i Sverige. För att förverkliga barnets rättigheter är samverkan mellan olika aktörer i många fall nödvändig. Bristande samverkan är inte ett godtagbart skäl till att förbise eller kränka barns rättigheter.

Psykisk, social och fysisk hälsa

Psykisk, social och fysisk ohälsa är områden som påverkar varandra. De kan uppträda var och en för sig men ohälsa inom ett område innebär en riskfaktor för att utveckla ohälsa inom ytterligare ett eller båda de andra områdena.

God hälsa gör det möjligt för barn att utvecklas och att tillgodogöra sig kunskaper i skolan. En bra skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att undvika risken att drabbas av psykisk och social ohälsa. Överenskommelsen syftar till att tydliggöra allas ansvar för att ge barn och unga möjlighet till en god fysisk, psykisk och social hälsa.

Verksamhet och målgrupp

Verksamheter som ingår i överenskommelsen

- Hälso- och sjukvård
- Socialtjänst: barn och ungdomsvård samt funktionshinderomsorg
- Skola: förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola.
- Enskilda aktörer som fristående förskolor, friskolor och privata vårdgivare

Målgrupp

Barn avser varje person under 18 år. Unga avser målgruppen 18 – 21 år där socialtjänst och skola har ett särskilt ansvar trots att personen är myndig.

Avvikelse i samverkan – flödesbeskrivning

En avvikelse kan uppstå på olika sätt;

- huvudmännen fullgör inte sitt ansvar enligt beskrivning i avsnitt 6
- huvudmännen arbetar inte i enlighet med beslutade överenskommelser
- huvudmännen respekterar inte värdegrunden i ledningssystemet
- tjänsteman beskriver en annan huvudmans arbetsätt eller insatser för en enskild så att det blir felaktiga krav eller förväntan på den andra huvudmannen
- kring en individ med komplexa behov där inte någon huvudmans ansvar räcker till för att lösa den enskildes behov
- återkommande mindre brister som över tid gör en avvikelse

Om enskilda huvudmän upptäcker avvikelser inom sin egen verksamhet hanteras detta enligt respektive huvudmans interna rutin.

Avvikelse i samverkan löses av berörd personal

Nödvändiga åtgärder vidtas för att den enskilde ska kunna få en god och säker vård och omsorg. Avvikelsen ska dokumenteras som en avvikelse i samverkan i den egna verksamhetens avvikelsesystem.

Avvikelse i samverkan löses av närmaste chefer

När berörd personal inte kommer överens om vem, vad eller hur nödvändiga åtgärder ska vidtas lyfts frågan till närmsta chefer som ansvarar för att lösa de problem som uppstått, utifrån gemensamma överenskommelser och avtal. Detta kan även gälla om en viss typ av avvikelse återupprepas, även om den har lösts mellan berörd personal. Cheferna kommer överens om att mottagande chef inom Region Jönköpings län registrerar avvikelsen i Synergi. Den chef som har lyft

avvikelsen ansvarar för att den registreras hos arbetsgrupp barn och unga. Särskild blankett för detta finns på folkhalsaochsjukvard.rjl.se

Avvikelse i samverkan löses i varje länsdel

Om avvikelsen inte kan lösas av cheferna lyfts avvikelsen i arbetsgrupp barn och unga. Gruppen lämnar förslag till åtgärder för att avvikelser inte ska upprepas, till exempel utbildning eller rutinbeskrivningar. Om arbetsgruppen hittar en lösning kring avvikelsen är den hanterad.

Avvikelse i samverkan hanteras i Strategigrupp och Expertråd

Avvikelser som inte löses under punkt 4.1, 4.2 eller 4.3 eller som är av strukturell och/eller principiell karaktär förmedlas från arbetsgrupp barn och unga till Strategigrupp barn och unga för kännedom och diskussion samt till Expertrådet. Den som är ordförande i respektive arbetsgrupp är den som ansvarar för att vidarebefordra avvikelserna. Expertrådet ansvarar sedan att samråda med strategigruppen inför förslag till beslut.

Expertrådet är utsett av ReKo och vid behov kan rådet adjungera personer med specialistkunskap. I beslutsunderlaget till ReKo ingår förslag på länsövergripande åtgärder som kan behöva vidtas, till exempel revidering av rutiner och riktlinjer.

Avvikelse i samverkan hanteras i ReKo

ReKo tar beslut utifrån underlag från Expertrådet. Expertrådet ansvarar för att informera de verksamheter som berörs av avvikelsen. ReKo kan i samråd med strategigruppen tillsätta arbetsgrupp för till exempel förbättringsarbete eller revidering av rutiner och riktlinjer.

Systematisk uppföljning av avvikelser i samverkan

Arbetsgrupp barn och unga ansvarar för en övergripande analys av de avvikelser som sker i samverkan inom länsdelen. Detta görs vid två tillfällen per år, sista mötet på vårterminen och vid sista mötet under höstterminen. Analysarbetet görs via en enkät i EsMaker. En ny publikation skapas årligen med en QR-kod som gör det enkelt att logga in i enkäten.

QR-kod för uppföljning av avvikelser i samverkan:

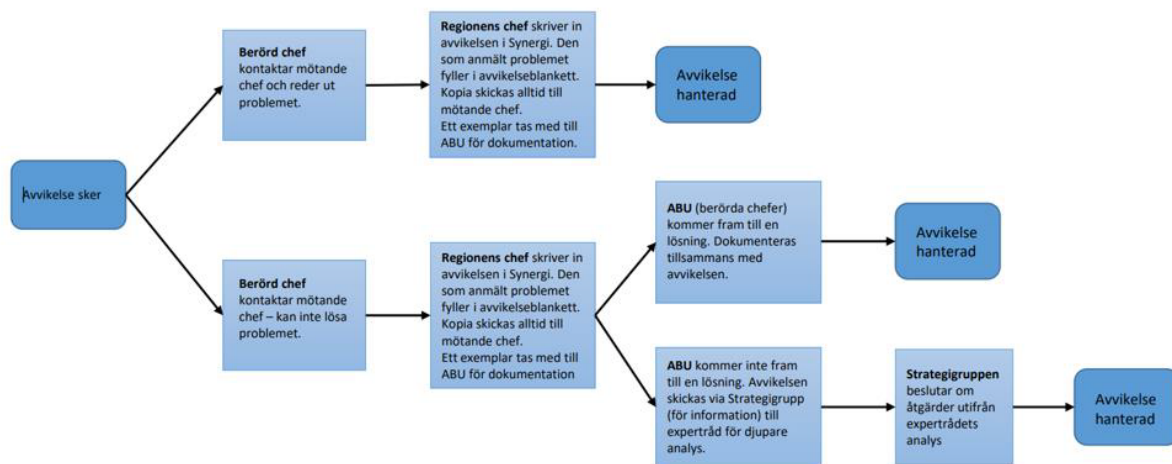

Sammanställning av analys och eventuella förslag till åtgärder rapporteras till Strategigrupp barn och unga två gånger per år, vid första mötet under året och första mötet efter sommaren.

Uppföljning av rutiner för avvikelser

Framtagna rutiner för avvikelse i samverkan kommer att följas upp årligen och vid behov revideras. Strategigrupp barn och unga ansvarar för uppföljning och revidering.

Modell för avvikelshantering barn och unga

Ansvarsfördelning

Hämtat ur verksamheternas styrdokument

Hälso- och sjukvården ansvarar för

- att ge alla hälso- och sjukvårdsinsatser inom hälso- och sjukvårdens öppen- och slutenvård
- att alla förskolebarn, vid 2,5, 3, 4 och 5 års ålder erbjuds hälsobesök i barnhälsovården enligt det nationella barnhälsovårdsprogrammet
- att samverka med förskolan kring enskilda barn i behov i alla åldrar 0-5 år
- utredning, diagnostik, behandling, habilitering, uppföljning och omvårdnad på specialistnivå vid psykisk och fysisk ohälsa, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och Intellectuell funktionsnedsättning.
- medicinsk och psykiatrisk behandling samt habilitering för barn och unga som är boende i hem för vård och boende, HVB
- att ge råd och stöd till dem som omfattas av lagen om stöd och service, LSS § 9:1.
- att skyndsamt lämna remissbekräftelse och besvara remisser från elevhälsan och socialtjänsten
- att hälsoundersökning på barn genomförs av läkare eller sjuksköterska inom barn- och ungdomsmedicinska mottagningarna då barnet är föremål för utredning och vård enligt socialtjänstlagen

- att hälsoundersökning på unga 18 – 21 år genomförs av allmänläkare eller annan läkare med specialistkompetens med relevans i det enskilda fallet
- att vid behov planera sina insatser för barn, i samverkan med förskola/skola, socialtjänst, andra samhällsorgan och organisationer.
- att vara tillgänglig för kommunens personal inom förskola/skola, motsvarande omsorgsnämnden och socialtjänst för konsultation och rådgivning i arbetet med enskilda barn och unga
- att bedöma barns behov av abstinensbehandling vid missbruksproblem och utfärdande av medicintekniskt hjälpmedel
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp sina insatser i samverkan med den egna organisationens verksamheter, socialtjänsten (barn och unga samt funktionshinder), förskola/skola och andra samhällsorgan och organisationer, samt upprätta en samordnad individuell plan.

Socialtjänsten ansvarar för

- att erbjuda förebyggande insatser, råd och service, till kommunens invånare
- att utreda behov av, besluta om, utföra, följa upp och samordna psykosociala/sociala insatser enligt Socialtjänstlagen, SoL, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, samt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU
- att i samband med vård utanför hemmet följa upp de psykosociala/sociala insatserna och vid behov samordna dessa med förskolan/skolan och hälso- och sjukvården
- att vid behov begära in specialistutlåtande för bedömning av vård och behandling
- att vid behov remittera barnet till hälso- och sjukvårdens primär- eller specialistenheter samt tandvården
- att ta initiativ till att barn placerade i boenden med särskild service eller boendestöd, får sina hälso- och sjukvårdsinsatser tillgodosedda
- att vara tillgänglig för hälso- och sjukvårdens, kommunernas och friskolornas personal inom förskola/skola samt socialtjänstens egna funktioner för konsultation och rådgivning i frågor gällande oro kring barns livssituation
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp insatserna i samverkan med berörda aktörer i den egna organisationens verksamheter, hälso- och sjukvården, förskolan/skolan och andra samhällsorgan och organisationer samt upprätta en samordnad individuell plan.

Förskolan ansvarar för

- att barns utveckling och lärande stimuleras
- att verksamheten anpassas till alla barn i förskolan och utgå från barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter
- att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver

- att när det framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, är rektor ansvarig för att sådant stöd ges
- att vid utformning av särskilda stödinsatser ges barnets vårdnadshavare möjlighet att delta
- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp insatserna i samverkan med berörda parter i den egna organisationens enheter, hälso- och sjukvården, socialtjänsten, skola och andra samhällsorgan och organisationer samt upprätta en samordnad individuell plan.

Skolan ansvarar för

- att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål
- att om en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar
- att se till att elevhälsans kompetens tas tillvara i ett tidigt skede i arbetet med extra anpassningar dels för att identifiera en elevs behov, dels för att stödja lärare och övrig skolpersonal i arbetet med anpassningar i olika lärmiljöer inom verksamheten
- att när en stödinsats i form av extra anpassning inte är tillräcklig och elev på skolenheten kan vara i behov av särskilt stöd är det rektors ansvar att en utredning påbörjas skyndsamt
- att samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Elev och vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta
- att när den pedagogiska bedömningen görs, inte nämna eventuella diagnoser, utan i stället fokusera på elevens eventuella behov av särskilt stöd. En diagnos kan aldrig ge en bild av vilket särskilt stöd en enskild elev är i behov av
- att elevhälsan omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas
- att beakta att i det individuellt inriktade arbetet har elevhälsan ett särskilt ansvar för att undanröja hinder för varje enskild elevs lärande och utveckling
- att varje elev i grundskolan erbjuds tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Eleven erbjuds dessutom mellan hälsobesöken undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller. Elever får vid behov anlita elevhälsan för enkla sjukvårdsinsatser.
- att vid behov informera och motivera vårdnadshavare att vända sig till barn- och ungdomspsykiatri, habiliteringen eller annan specialistenhet inom regionens hälso- och sjukvård
- att vid behov informera och motivera vårdnadshavare att vända sig till socialtjänstens barn- och ungdomsvård eller funktionshinderomsorg

- att när barnets behov kräver detta, planera och följa upp insatserna i samverkan med berörda parter i den egna organisationens enheter, hälso- och sjukvård, socialtjänsten (barn och ungdom samt funktionshinder), andra samhällsorgan och organisationer, samt upprätta en samordnad individuell plan.

Regionalt och nationellt stöd i samverkan FAKTA-dokument i samverkan

Hälso- och sjukvården, skolan och socialtjänsten i länet har tagit fram FAKTA-dokument i samverkan. FAKTA dokumentens funktion är att vägleda och stödja verksamheterna i ansvarsfördelning och nivåbedömning. FAKTA-dokumentet omfattar tio områden hämtade ur SKL s kunskaps sammanställning ”Rätt insatser på rätt nivå för barn och ungdomar med psykisk ohälsa” 2009 (*Psykisk hälsa - barn och ungdom*, Fakta kliniskt kunskapsstöd, Region Jönköpings län).

Nationella vård- och insatsprogram, VIP

VIP är en del av Nationellt system för kunskapsstyrning i hälso- och sjukvård. Vård- och insatsprogrammen tas fram av en nationell arbetsgrupp och fastställs av Nationellt programområde för psykisk hälsa.

De nationella vård- och insatsprogrammen för psykisk ohälsa ska tillsammans med insatser för att stödja implementering öka användningen av evidens- och erfarenhetsbaserad kunskap i mötet mellan personal och individ.

Genom att sammanställa och tillgängliggöra olika kunskapsunderlag på en gemensam plats för både specialistpsykiatri, primärvård, socialtjänst och skola ökar förutsättningarna för likvärdiga insatser utifrån en helhetssyn (*Nationella vård- och insatsprogram*, vardochinsats.se)